KLIIMAMINISTEERIUM

Kliimaseaduse ettevõtluse ja ressursikasutuse töörühma
III kohtumine

Tallinn 20. märts 2024

Algus kell 09:06 lõpp kell 12:47

Juhatas: Sandra Särav
Protokollis: Tiina Sergo (Civitta Eesti AS)

Võtsid osa: Raul Kirjanen (Metsa- ja Puidutööstuse Liit), Arno Kolk (Elektrooniatööstuse Liit), Martin Küüsmaa (HKScan), Meelis Münt (VKG), Roman Reiner-Latosev (Taristuehituse Liit), Laura Remmelgas (KLIM), Margit Rüütelmann (Ringmajandusettevõtete Liit), Katre Savi (Trüki ja Pakenditööstuse Liit), Tarmo Treimann (Keskkonnaõiguse Keskus), Tõnu Tuppits (EAS), Marko Udras (Kaubandus-tööstuskoda), Marina Vaganova (EETL), Tõnis Vare (Elektritööstuse Liit), Maria Värton (KLIM), Sagrid Morozov (KLIM), Jaan Lindmäe (EMPL), Marika Lillemets (KLIM), Erki Niitlaan (Eesti Turbaliit), Reigo Lehtla (ELVL)

Veebis: Ott Kasuri (ELVL), Tiit Kaasik, Meelis Seedre, Raul Aron, Raul Kütt, Kädi Ristkok (Cleantech Estonia), Evelin Heiberg, Reet Siilaberg (Keskkonnaamet), Käthlin Raudla, Veljo Ipits, Kersti Rannamäe (ETL), Eve Altrov, Kati Rostfeldt, Marek Sepp, Reelika Mägi

PÄEVAKORD

1. Sissejuhatus ja päevakava tutvustus
2. Kliimaseaduse koostamise hetkeseis
3. Majanduspoliitika plaani ja kliimaseaduse seosed
4. Kliimaministeeriumi kokkuvõtted teiste töörühmade tööst
5. Tabeli täiendamine, arutelu ja ettepanekute korje
6. Kokkuvõte

1. **Sissejuhatus ja päevakava tutvustus**

Sandra Särav teeb sissejuhatuse ja annab ülevaate päevakavast.

2. **Kliimaseaduse koostamise hetkeseis**

Slaidid lisatud.

Kliimaministeeriumi rohereformi asekantsler Kristi Klaas annab ülevaate kliimaseaduse koostamise hetkeseisust.

Seaduse teksti oleme proovinud hakata vaikselt kokku tõstma. Väga selgelt on seal palju lünki, mida loodame tänase arutelu tulemusel rohkem täita.

Energeetika ja tööstuse vaates teeme ka kokkuvõtted töörühmades. Need muudatused ja eesmärgid, mis elektritootmises on võetud, toovad meid väga suurte sammudega heite vähendamise poole. Seal suuri murekohti laias pildis meetmete osas ei ole näha.

- Tööstuse poole pealt suur osa Eesti KHG heitest tuleb põlevkiviõli tootmisest. Kolmandiku võrra see heide tõuseb kui ka uus õlitehas tööle hakkab.
- Tööstuse vaates on oluline väljakutse põlevkivitööstuse heite vähendamine ning fossiilsete kütuste asendamine.
- Transpordisektor ja põllumajandus on heite tekitamisel vastavalt teisel ja kolmandal kohal.
- Transpordisektoris 90% heitest tuleb maanteetranspordist. Investeeringud riigi poolt puudutavad just seda, kuidas kogu komplekti tervikuna arendada. Ühelt poolt ühistranspordi kättesaadavus, teiselt poolt linnaplaneeringud ja kolmandaks säästvate kütuste ja elektriautode kasutuselevõtt. Seal on meetmed, mis kõige tõenäolisemalt lahenduseni viivad.
- Põllumajandussektor moodustab 2040. aastaks suurema osa heitest. Heite vähendamise meetmed on olemas, need tuleb kasutusele võtta, aga neid on veel vähe, neid ei osata kasutada ega nende mõju arvesse võtta.

Erinevad töörühmad on esitanud palju ettepanekuid. Koostöös töörühmadega selekteerime välja kõige perspektiivikamad, mida eraldi analüüsitakse. Neid on iga sektori kohta kümmekond, sortimine hetkel veel käib. Järgmisel nädalal paneme valitud ettepanekud ka tutvumiseks üles.

Kliimaseaduse eesmärk: tööstuse ja ettevõtluse valikute ja võimaluste toetamine

1. Puhas ja optimaalse hinnaga elekter
   See on see, mida tööstus ise ei mõjuta. On küll neid, kes toodavad ise päikeseparkides elektrit, kuid enamus elektrit tuleb võrgust. See sõltub kõige rohkem riiklikest poliitikatest.
2. Energiatõhusus (seadmed ja hooned)
3. Tarbitavad ressursid
4. Transport ja logistika

Punktides 2-4 toodud on need, mis sõltuvad ettevõttest. Tahame teada, mis on ettevõtete jaoks takistused? Mis on see, mida peaks toetama või soodustama, et punktides 2-4 toimuks üleminek kliimaneutraalsemale toimimisele?

Töörühmades on välja joonistunud 6 plokki, kus nähakse, et Eestil võiks olla konkurentsieelis teiste riikide ees, kui me oskame seda kasutada (vt slaidid).

Nende juurde kommentaariks:

- Ringluse puhul on EL eesmärk aastateks 2040-2050 suurendada kinnipüütud CO2 mahtu. Seda tuleks ka kuhugi suunata, kuid toetusmehhanismid ei toeta seda. Arutelud Euroopa Komisjonis juba käivad uue programmi üle ja oleme juba omalt poolt sisendit andnud.
- Meil on kogu riigis tohutu hulk digitaalseid andmeid. Keskkonnaandmete pinnale me ehitame uusi tooteid ja teenuseid. Takistab see, et andmed ei ole omavahel võrreldavad, ei ole piisavalt kättesaadavad, andmebaasid omavahel ei suhtle. See kõik on ettevõtjate vaates takistav.
- Rannikumajandus on meie üks potentsiaalne tugevus. Meil on mereäärse riigina võimalus kaardistada ja mõelda oma tugevusi. Mis on meie riigi võimalused kliima ja rohemajanduse võtmes, mida teistel *land-locked* riikidel ei ole?
- Rahvusvahelise Mereorganisatsiooniga (IMO) koostöös on seatud eesmärk kliimaneutraalsuse poole liikuda. Eestil on potentsiaal olla keskus, kes suudab laevu ümber ehitada, uusi kütuseid toota jne. Mida on meil vaja, et seda potentsiaali realiseerida?

Kliimaseadusest veel:

- Kliimaseadusse ei tule kindlasti keelde ega käske, mida homsest päevast enam ei tohi teha. Tulevad kasvuhoonegaaside vähendamise sihttasemed ja meetmed, kuidas seda teha. Seletuskirjas kirjutatakse lahti, kuidas on võimalik heite vähendamiseni jõuda.
- Ressursside kasutuse kohaselt me ei näe, et peaks olema väljumisaeg, millal enam põlevkivi üldse ei kasuta. Peaksid olema muud meetmed, mis soodustavad põlevkivi kasutamise vähendamist. Näiteks lubade väljaandmise reguleerimine põlevkivi või turba sektorites.
- Väga palju on tulnud ettepanekuid ettevõtjatelt, mis ei ole otseselt kliimaseaduse tasand, vaid tuleks lahendada muudes õigusaktides. Näiteks riigihangete seadus, mis ei toeta kliimaneutraalsete toodete-teenuste pakkumist.
- Kõige potentsiaalikamatele meetmetele tehakse juurde ka mõjuhinnang ja hinnang eelarvele (nii KOV kui ka riigieelarvele). Näeme, et iga sektor peab panustama ja iga sektori majanduse kogupildis on piir ees, kuhu maani tasub minna.
- Kõigi meetmete puhul kindlasti vaatame mõju elurikkusele ja mõju kliimamuutustega kohanemisele.
- Kogu hinnangu teeme ära ja järgmisel nädalal saab nimekirjana näha meetmeid, mida töörühmad on otsustanud edasi hindamisele saata.
- Meetmete valguses vaadatakse kindlasti üle ka juba varasemalt olemasolevad asjakohased uuringud ja analüüsid. Ainult uuringute pinnalt ei ole aga võimalik otsustada, milliseid seadusandlikke sätteid ja toetusmeetmeid on vaja. Selleks, et aru saada, mis konkreetses valdkonnas vaja on, hinnatakse konkreetseid meetmeid. Kindlasti on vaja hinnata ka koosmõju.

Arutelu:

Küsimus: Viienda slaidi kohta kaks küsimust. Kodumaiste ressursside maksimaalne väärindamine - kas riik ütleb, mis need ressursid on? Materjalide ringlusse võtmise koha pealt - on osa lahendusi, mis täna ei ole toetatud. Näiteks pürolüüs, mille jaoks on Hispaanias antud näiteks EK õiglase ülemineku fondi raames toetust. Kommentaariks ka, et “optimaalse hinnaga” ei ole hea väljend, konkurentsivõimeline hind oleks parem.

Vastus: hinna osas me saame kõik aru, mida mõtleme.
Mis puudutab pürolüüsi - jah, seal on ebaloogilisus sees. Kui vaatame plasti ringlussevõttu - meil on plasti, mida ei saa teha joogipudeliteks ega graanuliteks, vaid pürolüüs on see tee. EK-sse on riigi poolt läinud kiri, et selgust paika saada. Ringmajanduse loogika kohaselt ei saa meie ka aru, miks pole aktsepteeritav.

Kodumaiste ressursside all me räägime ka uutest maavaradest. Puudu on ka toorainetest, mis majanduse kontekstis on kriitilise tähtsusega ja meie sõltuvus kolmandatest riikidest on liiga suur. Kõik riigid otsivad seda, kas neil on selliseid ressursse, mida teistel on puudu, Kliimapoliitika laiem mõte on, et me ei põletaks maavara lihtsalt kütusena ära, vaid väärindaksime seda maksimaalselt.

Küsimus (Teams): Kuidas lahendada õiguslik ebakindlus, et Riigikohus ei tühistaks lube, viidates kliimaeesmärkidele.
Vastus: Hea küsimus. Sama küsivad ka pangad, et kust me teame, kuhu tohime raha suunata ja kuhu mitte. Õigustöörühm koguneb 28. märtsil ja loodetavasti aitab neile küsimustele vastata. On vaja selgelt läbi mõelda, kuidas erinevatele osapooltele kindlust anda.

Küsimus: Kas saab õigustöörühmale ka enne kirjalikult küsimusi saata?

Vastus: Praegu oleme kogunud erinevaid küsimusi. Võime need ettevõtluse töörühmale saata ja saate vaadata, kas midagi on puudu. Õigustöörühma pädevus on ka otsustada, milline aspekt on kliimaseaduse, milline eriseaduse tasand ja milline pole üldse seadusandluse teema.

Küsimus: Kas näete KOVi rolli materjalide kasutusevõtul ja ringmajandusel (nn Soome mudel)?
Vastus: KOVide roll jäätmereformi kontekstis muidugi on. Juba sorteeritud materjalide kättesaamiseks on KOVide roll esmatähtis. Teiselt poolt - mida peaks tegema, et KOVide soov oleks enda territooriumile saada erinevaid tootmisüksusi ja tehaseid. Mis peaks olema motivatsioonipakett? KOVidega kohtudes oleme pannud selle ka eesmärgiks.
KLIM kommentaar: Tooks välja KOVide omavahelise koostöö olulisuse. Üksikud KOVid ei pea neid rajatisi tegema. Ka mujal tehakse koostööd ja riik annab ka Euroopa vahenditest toetust. Igasuguseid stiimuleid on mõistlik teha, ka kliimaseaduses. Eeltingimus peaks olema, et tehakse mitme KOV vahel koostöös.

Küsimus: Ühest küljest peaks vähendama transpordiheitmeid, teisalt peaks eksportima kodukohast kaugemale. Kuidas me neid kääre lähendame. Ekspordime füüsilisi asju ja neid veetakse mingi asjaga.
Vastus: mis puudutab ELi, siis vaadates igal tasemel toimuvaid arutelusid, otsitakse alternatiive soodsamaks transpordiks. Kuidas suuremat hulka kaupa liigutada väiksema keskkonnakoormusega. Kütused, säästlikumad rongid-laevad, see selgelt toimib. Rahvusvahelises kontekstis on oluline, et ka ÜRO tasandil riigid võtaksid sihid. Hea näide on Rahvusvaheline Merendusorganisatsioon - 2023.a võeti vastu otsus, et igal pool laevanduses kasutatavad kütused on vähema heitega. Kaubandus ega eksport ei jää seisma, tehakse teistel viisidel.

Küsimus: Päev enne pühi on õigustöörühma koosolek. Kas on kavas mingi kaasamine või kuidas on võimalik osaleda ja anda sisendit?
Vastus: Oleme kaasanud erinevaid osapooli.

Kommentaar: Ettepanek on luua kõikidele töörühmadele võimalus esitada küsimusi õigustöörühmale.
Vastus: Õigustöörühm ei mõtle küsimusi oma peaga välja. Koosseis on õigustöörühmas väga hea. Sisendina saab sinna kindlasti küsimusi saata ja oleme ka seni kogu aeg korjanud sisendit. Kindlasti ei tee me seda töörühma lahtiseks kõigile. Valdkondlikud otsused tulevad lõpuks need, mida teevad poliitikud.

Küsimus: Kas mõjuanalüüsid on plaanis ära oodata enne seaduse vastuvõtmist?
Vastus: Jah, seadust kindlasti enne vastu ei võeta. Riigikogule esitame eelnõu septembris ja valitsusele on plaan esitada juunis. Praegu kui vaatame mõjuhinnangute ajagraafikut, siis loodame, et saame maikuus tulemused kätte. Meetmete osa ja nendega seotud otsused ei ole seaduse tasandil. Meil peab jääma paindlikkus otsustada - näiteks kui tuleb uus kriis vms, siis meetmed on kirjeldatud seletuskirja tasemel. Need on soovituslik trajektoor.

3. Majanduspoliitika ja kliimaseaduse seosed

Slaidid lisatud.

Sandra Särav teeb ülevaate majanduspoliitika plaani ja kliimaseaduste seostest.

- Liigume tulevikus kestliku majandusmudeli poole. See tähendab, et igaüks ettevõtjana on vastutav oma tarneahelate, tootmissüsteemide jms eest.
- Oluline, et ettevõtjatel tekiks õigus- ja investeerimiskindlus. Sellepärast on suured ootused ka õigustöörühmale, et tekiks selgus, mis tasandil teemad on seaduses ja mis tasandil sealt väljas.
- Viimastel andmetel ollakse järjest enam valmis ka vajadusel rohkem maksma keskkonnasõbralike toodete ja teenuste eest.

- Majandusplaani idee - majanduspoliitikat tuleb luua selliselt, et ettevõtjal oleks Eestis hea olla.
- Otsused peavad johtuma sellest, kuidas meie ettevõtjatel oleks konkurentsivõimeline keskkond.

Tutvumiseks: mkm.ee/majandusplaan

- Majandusplaan iseenesest on põhimõtete kogum, aga olulisem on tegevuskava, mille iga-aastaselt lepime kokku ettevõtjate ja ministeeriumitega.
- Kui teil on MKMile konkreetselt ülesanded või küsimused, siis alati võib Sandra Säravile kirjutada. Teie sisendi põhjal jõuame sisu ja muudatusteni.
- Ettevõtjal peab olema õigusselgus. Tänane finantseerimisotsus peab pädema ka homme.
- Valus punkt on aruandlus. Erinevad uued regulatsioonid toovad kaasa keerulise aruandluse. Kindlasti arutame selle vähendamist.
- Finantsraamistik peab tegevustasandil olema selge, kust ettevõtted saavad toetust roheüleminekul.
- Avalik sektor peab samuti olema eeskujuks. Väärtuspõhised riigihanked on üks märksõna.

Arutelu

Küsimus: Ühtegi selget eesmärki ega tähtaega põlevkivist väljumiseks ei ole. Kuidas me siis saavutame kliimaeesmärke? Kas ei annaks kindlust see, et me igasse sektorisse ei anna investeeringuid?
Vastus: Põlevkivi kontekstis väga palju reguleerib EL tasandil heitkogustega kauplemise süsteem. Turutingimustel ei ole põlevkivisse investeerimine mõistlik, see lihtsalt ei tasu ennast ära. Heitkoguste inventuurist on näha, et põlevkivist toodetud elekter pääseb turule siis, kui hind on väga kõrge. Regioonis hind alaneb uute energiaallikate valguses. Mis puudutab õlitootmist, siis Eesti Energia puhul on taotlus kompleksloa saamiseks esitatud keskkonnametile, kes menetleb ja teeb lähiajal otsuse. Oleme lähtunud, et see luba tuleb tähtajaline. 2035.a tuleb tehnoloogiat muuta. Maavarade väärindamisest rääkides, otse põletamine see on see, mis peab lõppema.

Küsimus: Räägime maavarade väärindamisest. Ärme jääme kinni põlevkiviõlisse. Põlevkiviõlist tehakse keemiatööstuse jaoks komponente, mis on oluliseks sisendiks teistele toodetele. Kas me julgeme öelda, et põlevkiviõli ei ole lõpp-produkt, vaid sisend keemiatööstusele?
Vastus: Eesti Keemiatööstuse Liit on hea eeskuju. Teame, et koostate ülemineku töökaarti, mis peab näitama, mis potentsiaal, võimalused ja vajadused on tervikuna, et kliimaneutraalsuse eesmärgi sisse mahtuda. Teekaartide koostamine on asi, mida tasub täiesti kaaluda. Loodan, et keemiatööstuse teekaardist need vastused tulevad.

4. Kliimaministeeriumi kokkuvõtted teiste töörühmade tööst

4.1 Energeetika ja tööstuse töögrupid
Laura Remmelgas annab ülevaate.

Slaidid lisatud.

Töörühmade tulemused on saadetud hetkel ka töörühmadele kommenteerimiseks. Võib tulla täiendusi ja seejärel paneme kokkuvõtted ja kodulehele üles.
Aruteludest esilekerkinud ettepanekud peegeldavad seda, kes olid aktiivsemad aruteludes sõna võtma.

- Heitkogustega kauplemise süsteem ise on niivõrd tõhus, et aitab sektorites heidet alla tuua. Riiklikult ei tohiks täiendavaid regulatsioone luua.
- Energeetikas “Taasuvenergia 100%” eesmärgid aitavad heidet ilma lisaeesmärkideta alla tuua.

- Tööstuse puhul viidati parimale võimalikule tehnoloogiale (PVT) ja selle rollile.
- Ettepanek käsitleda sektorite eesmärke ühendatud anumate süsteemina. Kui üks panustab rohkem, siis on teisel võimalik lisaaega saada. Töörühmades lähtepunktina läbiarutamiseks.

Tööstussektor

- Prognoosi järgi heide on ikkagi 2030.a vaates kasvutrendis, kuna on juurde arvestatud lisanduv õlitehas. Mis on oluline ära märkida on see, et suurem osa heitest tuleb põlevkivitööstusest, mida reguleerivad siseriiklikud parima võimaliku tehnoloogia nõuded. 2030.a vaatest põlevkiviõli tootmise osakaal kasvab veel. Laual on erinevad variandid.
- Tööstuse osas oli ka sõnum, et oluline on tegeleda suurimate panustajate heite alla toomisega.
- Peame ka seaduse eesmärkide sätestamisel tagama selle, et uut tööstust saaks juurde tulla.
- Muude keskkonnamõjude puhul on toimiv parima võimaliku tehnoloogia (PVT) nõue.

4.2 Kestliku toidusüsteemi töögrupp

Argo Peepson annab ülevaate.

Slaidid lisatud.

4.3 Elurikkuse ja maakasutuse töögrupp

Meelis Seedre (läbi Teamsi)

Slaidid lisatud.

Töörühma kokkuvõte on töörühma liikmete käes kooskõlastamisel.

- Elurikkusele negatiivse mõjuga meetmete puhul tuleb neid negatiivseid mõjusid ka kompenseerida.
- Tööstus ootab riigi poolt kindlust tuleviku ressursi kättesaadavuse mahtude osas ja seeläbi investeerimiskindlust. Seda saab ja peab kliimaseaduses pakkuma. See tõstaks valmisolekut suuremaks ressursi (näiteks puidu ja turba) väärindamiseks.
- Sotsiaalmajandusliku mõju osas töö alles käib. Sotsiaalmajanduslik mõju on keskse tähtsusega ja mõjuhinnanguteta meetmeid sisse panna ei tohiks.
- Ülejäänud seadusandlus peab kliimaseadusega kaasas käima. Kui kliimaseadus võetakse vastu, aga muudatused teistes seadustes jäävad järgmiste valitsuste otsustada, siis see on riskikoht.

4.4 Uue planeeritava meetme tutvustus: Kliimasõbralike investeeringute toetus (tööpealkiri)

Maria Värton, Kliimaministeerium

Slaidid lisatud.

- Toetuse eesmärk on **KHG heitkoguste vähendamine + näidisprojektid.**
- Arvestame olemasolevaid toetusi.
- Toetus suunatakse suurematele mõjusatele investeeringutele.
- 10 miljonit eurot CO2 kvoodi raha. Sellega tuleb kaasa kasvuhoonegaaside vähendamise kohustuslikkus.
- Riigiabi piirangud.

Oluline on ettevõtjate tagasiside, millistel tingimustel toimub.
Täna investeeringuobjektid põrkuvad erinevatele karidele.

Kuidas edasi:

- Vebinar 2. aprillil kell 11 (ettevõtluse töörühma liikmed saavad kutse).
- Saadetakse täpsem info vebinari kohta.
- Peale vebinari küsitakse ka kirjalikku tagasisidet.
- Vajadusel konsulteerime hea meelega täiendavalt

Kontakt: Maria Värton, maria.varton@kliimaministeerium.ee

4.5 Ringmajanduse töörühma ja horisontaalsete teemade ülevaade

Ivo Jaanisoo, Kliimaministeerium

Rääkis slaidideta.

Ringmajanduse töörühm on käinud 1x koos, järgmine kord kohtume reedel.
Ettepanekud puudutavad ka kõiki teisi sektoreid.

Mõned konkreetselt ettevõtlust puudutavad teemad:

Ruumiloome ja hoonete valdkonna ettepanekud:

- Ühtlane rahastus korterelamute renoveerimisele (teiste hooneliikide puhul võimalik saavutada ka muude meetmedega, kuid korterelamute puhul vaja ka riigi tuge).
- Peame liikuma madala süsiniku jalajäljega ehituse standardi peale. Ehituslubades, hangetes tuleb soosida võimalikult madalat süsniku jalajälge kogu ehitise elukaares. Materjali valik, soosides igas materjali klassis ka kestlikumat disaini, transport ehitusplatsile, ehitusplatsil endal toimuv, ehitise kasutusaeg, materjalide ringlussevõtt.
  Teatud osas sisaldub uues hoonete energiatõhususe direktiivis, kuid sarnane nõue peaks kehtima ka taristuobjektide puhul..
- Tõhusa kaugkütte ja jahutuse võrgu laiendamise meetmed.
- Juhendid ja tööriistad, et saaks ärikinnisvara tõhusamalt rekonstrueerida.
- Uute ehitiste planeerimisel need peaksid asuma ka logistiliselt mõistlikes asukohtades. Hoone võib olla väga keskkonnasäästlik, aga kui ta asub inimestest 100 km eemal, siis see igapäevane kasutus on saastav.
  - Asulakeskuste tihendamine - hoonete ja oluliste objektide ehitamine saaks toimuda asula keskel.
  - Väljaspool asulakeskusi sotsiaalse taristu tasuinstrumendi kasutuselevõtt.
  Kui tekivad uued elu- ja äripiirkonnad, siis võiksid need tekkida transpordisõlmede lähedusse.
- Olemasolvatele hoonetele võiks kasutusotstarbeid olla lihtsam muuta või laiendada.

Tööstuse mõjuga:

- Liigiti lammutus ja renoveeritud ehitistest ülejäänud materjalide kogumiskohustus, et materjalist saaks luua uusi asju.
- Ehitushanked - peame tõstma väärtuspõhiste hangete osakaalu. Vajalik ka andmebaaside täiendamine.
- Tagada tööstussümbioos, et ettevõtted omavahel vahetaksid üle jäävat materjali. Tundub, et turg ise ei lahenda seda ära. Riigi poolt saab vastava andmebaasiga toetada.
- Ringmajanduse poole pealt ringmajanduse reform, millel on oluline mõju erinevatele sektoritele. Jäätmeveo sektori konkurents peaks tihenema.

Näited:

- Väga suure potentsiaaliga on reoveesette kasutamine biogaasi tootmiseks.
- Korduskasutuspakendite kasutuse edendamine. See aitaks luua täiesti uusi majandusmudeleid, sh paranduskojad.
- Euroopa õigusaktidega tulevad ka teatud kohustused, näiteks et materjalides sisalduks teatud hulk teisest tooret. Kas me ise oleme suutelised teisest tooret pakkuma või ostame selle sisse?

Arutelu

Küsimus: Jäi kõrva teema, et KOV-d võiksid rajada materjalikäitlusettevõtted. Kuidas sa näed eraettevõtete rolli materjalide ringlusse võtmisel? Alles suhtlesin Taani kolleegidega, kes lasevad turu vabaks - ettevõtjatel on paremaid innovaatilisemaid ideid. Mis mõtted selles osas on?

Vastus: Kliimaministeeriumi vaatest ei ole vahet, kes ringlusse võtmisega tegeleb. Riik on ka eraettevõtteid toetanud ja toetab edaspidi. 14 miljonit eurot antakse sel aastal välja, et neid rajatisi toetada.
Hanked jagunevad kaheks - käitlushanked ja veohanked. Olgu see võitja siis KOV ettevõte või erasektori ettevõte. Kes iganes suudab tööstust arendada, on teretulnud.

Küsimus: Taanlased lasevad materjalivoo vabaks, ettevõtted saavad selle paremini kätte. Kui KOV-l on konkureeriv ettevõte, siis läheb tõenäolisemalt materjal sinna.

Vastus: Hankekohustus on ikka, hange tuleb korrektselt läbi viia. Vaatama jäätmeveo reformi kontekstis veel nõuded üle.

4.6 Merenduse töörühma ülevaade

Meie töörühmas jagasime kogu oma töö selliselt, et käime üle kõige suuremad emiteerijad. Arutame, kuidas paneme rohepöörde kontekstis majandust kasvama.

Meetmed, mis välja töötatakse, annavad kindluse ja toovad majanduskasvu.

Käsitlesime:

- Rahvusvaheline laevaliiklus.
  Majanduskasvu vaates oluline. Heitmed tekivad siin, tegelikult on see eraldi ekspordi turg. Seal toimetavad paljud ettevõtted, sh mööblitootjad, inseneribürood jt. Rohepööre toob kaasa suure nõudluse kasvu.
  2030+ nii laevade lammutus kui ka ümberehitus kasvab.
- Riigisisene laevaliiklus
  Peamiselt saarte ühendused ja muu riigisisene laevaliiklus.
- Infrastruktuur
  Laeva heitmeid saab vähendada teatud piirini, sealt edasi vaja ka toetavat struktuuri - võrgud kaldaelektri pakkumisel, kütus jne.

Meetmed:

- Peaks olema eraldi kliimasõbralike meretehnoloogiate ja laevaehituse keskus Eraldi meetmed, nii otsetoetus kui ka käendus.
- Riigisisese saarte ühenduste dekarboniseerimise meede.
- Sadamate infrastruktuuri nõuete täitmine.
- Muu meretranspordi dekarbonisserimine. Ühelt poolt turg, teisalt vajab investeeringuid.
- Alternatiivkütuste taristu.

- Teadus- ja arendustegevus.

4.7 Transpordi töörühma ülevaade

Silver Sillak, Kliimaministeerium

Rääkis slaididega.

Transpordi töörühmal on 3 kohtumist toimunud. Arutasime transpordi alasektoreid, mis ei ole merendus - maantee, raudtee, lennundus.

Tuli mitukümmend lisameetme ettepanekut.
4 kategooriat:

- Liikumisvajaduse/sundliikumise vajaduse vähendamine.
- Ühistranspordi, rattaga ja jalgsi liikumise kättesaadavuse parendamine.
- Energiaõhusamate sõidukite kasutuselevõtt.
- Kütuste vahetamist väiksema heitega kütuste kasutuselevõtuks.

CO2 vähendamise mõju analüüs ja sotsiaalmajandusliku mõju analüüs.

Pakuti välja ka põhimõtteid, mida võiks kliimaseaduses arvestada.
Näiteks:

- Ei võta kohustusi ennaktempos.
- Kõik meetmed peavad olema hinnatud ja selle alusel tuleb teha otsuseid.
- Tehnoloogia neutraalsus on oluline (peab olema avatud eri tehnoloogiatele).
- Õiglane maksustamine - taastuvkütuste hind madalam.
- Rohehanked (kas kliima- või riigihangete seadus).
- Transpordisektori kliimaheitmete fond. Vaja suuri investeeringuid, aga potentsiaal heite vähendamiseks ka suur.

Heite vähendamise eesmärk: töörühm leidis, et 24% on teoreetiliselt saavutatav, aga sotsiaalmajandusliku mõju analüüs veel käib. See info tuleb sinna kõrvale panna. Teoreetiliselt saab teha ka enam kui 24% kui vaadata ainult CO2 mõju, nii et võibolla transpordisektori peab pingutama rohkem, et kompenseerida teisi sektoreid.

Konkreetsed ettepanekud, mis tulid ettevõtluse töörühmast ja kommentaarid:

- **Biokütused (HVO) - kuidas hinda alla tuua ja aktsiisi langetamise mõju riigieelarvele**.
  Mõju maksutululе on märkimisväärne. Meil puudub garantii, et see kajastuks kütuse jaemüügi hinnas.
- **Raskeveokites võiks soodustada alternatiivkütused.**
  Biodiisli osas vastus sama. Biogaasi osas ELis võeti vastu uued raskeveokite CO2 normid, kus soodustatakse üleminekut elektrile ja vesinikule. Tuleb kaaluda, kas on mõtet gaasiveokite ostmist toetada riigil. Biogaasi täiendav analüüs käimas, kus oleks strateegiliselt mõistlik kasutada.
- **Eesti biodiisli tootmisvõimalused.**
  Töörühmas pigem arvati, et varasem kogemus ei ole olnud julgustav.
- **Ühistranspordi võrgu tõhustamine**.
  Ka meie töörühmas väga palju ettepanekuid ühistranspordi süsteemi tõhustamiseks.
- **Autorongide pikkuse suurendamine**.
  Ka sellega oli meie töörühm nõus ja ettepanek on analüüsis.
- **Raudteetranspordi arendamine**.
  Nõus, et on prioriteet, aga mitte igas olukorras ja iga hinnaga. Tuleb vaadata, kus on see on tõhus ja kus mitte.
- **Sadamates tuleb soodustada uut tüüpi laevade vastuvõtuvõimekust**.
  Sellega nõus.

- **Lennunuduse CO2 ka kliimajalajälje õiglane maksustamine**.
  Sellest me väga palju ei jõudud rääkida. See on EL ülene küsimus.

Arutelu ja küsimused kõigile töörühmadele

Küsimus: Plaanis ehitada mere-tuuleparke järgmised 10a. Kas keegi on arvestanud, milline CO2 *peak* tekib?
Vastus: Meretuulepargid on energeetikaosakonnas. Roheline energia läheb hinda, laevandus ise tarbib tohutult rohelist energiat. Ehitamise osas arutlusel väiksema heitega terase kasutamine. Oleme kursis, et on olemas juba paremad lahendused, et tuuleparkide sambad ja vundamendid saaksid ka olla kliimaneutraalsemad.
Arvutusi seni Eestis eraldi tehtud ei ole.

Kommentaar: Mingi sissevaate kliimamuutustega kohanemise teemasse proovisime teha. Meile tundub, et suur vajakajääk on vastutuse-ülesannete-rollijaotus ja koordineerimine riigi tasandil. Ei ole mõeldav, et 1-2 inimest kliimaministeeriumist tegelevad, vaid see teema peab jõudma paljudele tasanditele. Riigi ja KOV vahel ülesannete jaotus on segane. Nii riigi kui ka KOV tasandil on suured taristuobjektid, mida ehitame 50ks või 70ks aastaks - kui palju on arvestatud, et need oleks kliimakindlad. Võiks olla rohkem koordineerimist.

Kommentaar: Üks suur teema on uus energeetika, mis täna on tuuleenergeetika. Seda ei ole võimalik muudmoodi teha, kui nõudlus pakkumisega kooskõlla viia. Peab tekkima nõudluspoole fleksibiilsus. Kliimaministeeriumi lähtekoht on, et ehitame tuulikuid. Mis saab, kui tuult ei puhu? Kas ettevõtetega on räägitud? Millised on nende võimalus on tarbimist suunata vastavalt sellele, milline on tootmine?
Eleringiga oleme ise pidanud vestlust, et kas on vaja osta tellitavaid võimsuseid, mis lähevad võrgutasusse. Või on ehk võimalik leppida kokku meede tarbijatega. Aga minu meelest ei ole täna isegi platvormi, kus seda diskussiooni pidada. Samas on väga suur potentsiaal.
Vastus: Tegelikult see võib-olla haakub just selle baasvajadusega, millised on uute ärimudelite võimalused. Seda vaadatakse kogukomplektina. Varustuskindluste poole pealt juhitavate võimsuste osakaal peab turul samamoodi olema. Eraldi hange tehakse, et oleksid ka juhitavad võimsused selleks puhuks kui tuul ei puhu ja päike ei paista. Põhjanaabrite juures on mehhanismid, et saab kokkuleppe osade tootjatega elektrit tarbivate seadmete väljalülitamiseks. Arutame seda teemat pärast eraldi.

Ettepanek (EAS): Avaliku sektori targaks saamise ettepanek. Teades, et 2024.a juba ministeeriumitele kohustuslik CO2 jalajälje hindamine ja vähendamine. Põhjamaades on see oskus ja vähendamise kohustus mitu aastat olnud rakendatud ja raportid leitavad. Ettevõtjatega ühes suunas liikumise eesmärgil avalik sektor võiks sekundeerida seda. CO2 hindamise oskus ja julgus võiks tulla kõigile, kes avaliku sektori vahendite eest tegutsevad. Siis tekib mõistmine, mis on ettevõtjate väljakutsed ja mõistetakse enda igapäevase tegevuse mõjusid. Ettepanek seda mõõtmise protsessi ka tsentraliseerida.

Kommentaar (KLIM): Ootame ka ettepanekuid, mida tegelikult on puudu, mis on vaja täiendavalt kuskil kirja panna.
Üks ettepanek oli, et kui on vaja uut tehnoloogiat testida, siis tekiks regulatsioonivaba tsoon. Teiseks, et lubasid saaks lihtsamalt testimisjärgus tehnoloogiale.

Kommentaar: Üks on EL regulatsioonides nulltolerants CO2 ja fossiilide suhtes, aga see ei vasta reaalsele elule. Teiseks kliimamuutustega kohanemise osas ettevõtetel oleks tööriista vaja. Seda võib teha ka erasektor. Ka avaliku sektori poole pealt ei ole selgust, kes mida teeb.

Vastus (MKM): Riigi poolt seda tööriista ettevõtetele aitame juba välja töötada.

Kommentaar: Aruandluse kohta (keemiatööstus). Ettevõtetele tuleb nii palju uusi kohustusi, mis puudutab andmete esitamist ja kavade koostamist. Riik võiks tõsiselt vaadata otsa, mis on need andmed, mida meil on vaja Euroopale esitada ja teha eeltöö, et nende andmete esitamine oleks võimalikult lihtne.
Kliimaseaduse eriseaduste puhul on ettevõtted korduvalt soovinud õigusselgust. Kui on seletuskiri meetmetest, siis see ei anna õiguskindlust. Kui ei käi kaasas eriseaduste muudatused, siis on tegemist järjekordse arengukava süsteemiga. Kui ei ole tähtaegasid, mis ajal viiakse eriseaduste muudatused ellu, siis sisuliselt ei muutu midagi. Kuidas sünnivad eriseadused, millal need muudatused ellu viiakse?

Vastus: Asi peab olema konkreetne. Kliimaseadusega koos lähevad Riigikogule kõik eriseaduste muudatused. Esitame kogupaketi. Kui on vaja ministri määrustega täiendavaid nõudeid, siis see sätestatakse kliimaseaduse tasandil. Üldpõhimõtete selliselt kirjutamine kliimaseaduse tasandil ei anna midagi.

Küsimus: Aruandluses mitu taset. Firma peab raporteerima toote tasemel. Tingimused samad masstoodangu ja eritellimusel unikaalse asja puhul. Keerulise tellimustöö peal see tapab ettevõtluse ära. Tahaks mingit tööriista. Kui ettevõtte esitab juba andmed, siis me teeme andmete põhjal ja ei koorma ettevõtet.

Küsimus: Meie valdkonna ettevõtetel on NIMBY efekt. Uusi tehnoloogiaid ja asukohti väga raske leida. Vastuseis nii elanike kui ka KOV poole pealt. Kas antud kontekstis annaks ka sellega midagi ette võtta? Kas talumistasu või midagi muud. Innovaatilisi tehnoloogiaid isegi pilootprojekti lahenduses ei ole meil võimalik üldse teha.

Vastus: Talumistasu tuulikute kontekstis on juba väga hästi ennast tõestanud. Selle paneme kindlasti kirja. Pärast saab korra mõelda, et mis veel võiks olla see, mis võiksid olla erinevad motiveerimise mehhanismid KOVidele. KOV kontekstis oleme mõelnud, et baasrahastus võiks sõltuda sellest, et nad vastaksid mingitele kriteeriumitele ja neil oleks valmisolek.

Küsimus: Kuidas KOV planeerib territooriumi? Kui oleks näiteks KOVid, kes planeerivad tööstuspiirkonna, aga ei lasegi sinna inimesi. Et ei tekiks seda, et inimesed on vastu. Näide põllumajandusettevõttest Saaremaal, kus tekivad kaebused, aga inimsed jätkuvalt ostavad sinna krunte. Kas KOVid saaksid läbi planeeringute hoopis seda lahendada?

Küsimus: Metsa-puidutööse valdkond. Üks põhimõte, mis ei ole kirjas, aga võiks olla - kliima-alase aruandluse printsiibid. Kaks näidet. Eelmise aasta keskpaigast hakkas kehtima raadamise määrus, mille kohaselt alates 01.01.2025 tuleb hakata esitama väga detailset aruandlust. Hetkel ei tea keegi, kuidas seda aruandlust esitada ja teha. Ei teata Eestis ega Brüsselis. Räägitakse, et ilmselt mõeldakse tähtaja edasilükkamist.
Sel nädalal keskkonnakomisjoni istungil oli teemaks Eesti heakskiit metsaseire määrusele.
Olukorras, kus Eesti ise annab oma metsa kohta aruandlust sellise täpsusega, kus on +/- 5% veaprotsent. Metsaseire määruse korral tuleb esitada ELsisest aruandlust läbi Copernicuse kaugseireprogrammi, mille veaprotsent on 60%. Kuidas see meile kasulik on? Võiks kliimaseaduses olla ka printsiip, et aruandlus oleks põhjendatud, vajalik.

Vastus: Põhimõtte tasandil on see majandusplaanis välja toodud. Paneme kirja, juristid saavad vaadata.

Kommentaar (ministeerium): Ilmselt ei ole ettevõtete ja liitudeni jõudnud. Küsisime ka suvel ettevõtetelt, et mis on need jaburad aruanded. Peaksime uue ringi tegema. Ka Brüsselis on käima lükatud ka AGRI valdkonnas erineva aruandluse kokkutõmbamine. Eesti sisend on väga oodatud. Peame uuesti hakkama koguma ja Brüsselisse lükkama.

Küsimus: Hetkel täidetav Excel fail on ettevõtte vaatest väga halb. Ettevõtte vaates on oluline, kas sul on haritud tööjõud, maksukeskkond, roheenergia saadavus ja muud küsimused. Suures pildis

väikesed kohad tabelisse panna on hästi keeruline. Ei saagi aru, mida täpselt välja tuua ja mida mitte.
Sisu juurde tulles eelkõnelejatega nõus. Kõige suurem väljakutse on regulatsioonide hüppeline kasv, millega keegi toime ei tule. Teiste EL ettevõtetega suheldes kõik räägivad sama juttu. Suured laevaehituse kontsernid ütlevad, et nad ei suuda enam Euroopas konkurentsivõimelised olla. Peamine põhjus on just regulatsioonide hulk. Kogu selle teemaga tuleb hästi palju tegeleda. Lihtsam on jõuliselt sekkuda neisse EL regulatsioonidesse, mis on hetkel töös. Eesmärgid on head, aga meetodid on bürokraatlikud ja keerulised. See tekitab trotsi, kulud kasvavad ja konkurentsivõime väheneb. Alati peaks olema teadmine, mille jaoks mingeid andmeid kasutatakse. Näiteks kui ettevõte pöördub mingi ametniku poole ja küsib, et miks konkreetseid andmeid küsitakse, siis seal peaks olema igal tasandil väga selge põhjus teada. Põhiprobleem on EL erinevates õigusaktides.
NIMBi probleemi lahendus - KOV tulumaksust protsent võiks laekuda ka töökohapõhiselt. See tekitaks motivatsiooni luua töökohti.

Vastus (MKM): Esimese otsa asjad on majandusplaanis välja toodud. Räägime ikkagi hetkel kitsamalt kliimaseaduse kontekstis.

Küsimus: Kliimaseadus saab olema üldine ja erisätted eriseadustes. Pelgan, et kliimaseaduses tuleb palju ilusaid põhjendusi. Siis tulevad eriseadused ja jäämegi vaidlema, kas need on kooskõlas või ei ole. Oluline on luua õigusselgus. Millised on need väga spetsiifilised ja mõõdetavad tulemused.
Meil on palju erinevaid eesmärke ja valdkondi. Kuidas nende ülene mõõtmine toimub? Arutasime töögrupis näiteks, et täna meil on maapealsed elektriliinid ja on varustuskindluse probleem. Väga suur hulk on elektritrasside all kasutamata maad. Keegi ei taha võtta seda kulu, et viia trassid maa alla. Samas meil oleks võimalus sinna maale istutada puid ja oleks selge tulemus. Samas need eesmärgid on erinevates valdkondades/sektorites. Kuidas luua seoseid? Mõnda konkreetset probleemi ei saa ühe sektori või valdkonna raames lahendada.

Vastus: Seda riski tahame vältida, et kliimaseadus on liiga üldine. Sõnastuse otsimine ka üldpõhimõte osas veel käib.
Riigi vaates on väljakutse, et kui tuleb näiteks uue tehase kas keskkonnamõju hindamine või kompleksluba, siis millised on need kriteeriumid, mille alusel otsustada, kas see on pikaajaliste eesmärkide vaates ok. Näide oli just Eesti Energia õlitehase loa osas.
Peab tekkima olukord, kus suudame hinnata juba loa kontekstis. Pangaliit samuti väga soovib näha tehnoloogiate defineerimist. Nüüd on juriidiline küsimus, kuidas sihttasemeid teades panna konkreetseid tingimusi kirja.
Mis puudutab sektoriteüleseid otsuseid, siis need peavad lõpuks jõudma kogupilti. Me proovime ka sealt juurde tekitada otsustuskohad, mis on puhtalt andmete põhjal võimalik teadlikult teha.

Küsimus: Sellele küsimusele teatud määral vastas juba Riigikohus õlitehase osas. Ehitusluba mitte enne taotleda kui keskkonnakompleksluba on olemas. Õlitehases see läks natuke tagurpidi.

Küsimus: Ärme seda Riigikohtu lahendust nii üks ühele võta. Küsimus on selles, kuidas me ise tõlgendame asju. Kas me päriselt teame kõiki 2040.a EList tulevaid kohustusi?
Meil kehtib positiivne õigus. Ka Riigikohtu otsused muutuvad ajas.
Meil on õiguskindluse ja investeerimiskindluse probleem - kui teed investeeringu praegu, peab sul pikema aja jooksul olema kindlus, et midagi ei muutu. Investeeringu tasuvusaeg võib olla 30-40 aastat. Kui õiguskindlust ei ole, siis suuri investeeringuid ei ole.

Vastus: See on majandusplaanis kirjas. Teame seda. Muid teemaseid lahendame mujal.

Ettepanek: siis võiks olla tingimus, et tähtajaline kompleksluba ei lahenda õiguskindluse probleemi.

6. Kokkuvõte

Kuna kohalolek on madalam kui tavaliselt, siis anname kõigile töögrupi liikmetele 2 nädalat aega tabeli täitmiseks ja ettepanekute tegemiseks.

Tabel on kõigile töörühma liikmetele koos koosoleku kutsega meilile saadetud.
3. aprilliks saatke palun omapoolsed täiendused.
Saadame kindlasti enne tähtaega ka meeldetuletused.

Aitäh kõigile osalejatele.